

KONINKLIJK NEDERLANDSCH INDISCH LEGER

KABINET LEGERCOMMANDANT
COMMISSIE GEDRAGINGEN (C.G.)

Nr.: C.G./ 290.-

GEHEIM EIGENHANDIG.-

BATAVIA, 17 APRIL 1946.-

Maar aanleiding van bij bovengenoemde Commissie
ingekomen rapporten over den Lt. Kol. Inf. L.N.W. VOGELIANG,
heb ik de eer UWelEdelGestrenge te verzoeken de Commissie
wel zoo spoedig mogelijk een verslag over de houding, het
gedrag en het beleid van genoemden Lt.Kol. te doen toekomen
en daarbij specifieke feiten te noemen, waarop Uw oordeel is
gebaseerd.

Uw verklaring ware te beëdigden bij den P.G. of
Troepencommandant ten Uwent.

Namens de Commissie,

De Secretaris,

J.H. DAAMS
Majoor Cavalerie

p/a Rechts Hoogeschool
Koningsplein West

A A N

den WelEdelGestrongen Heer
Res. Eit. Inf. Mr. J.H. Schwab
Ambt. B.B.
d.t.k. Hoofd B.B. - Conica
BANDJERMASIN.-

Geheim.

HoogEdelGestrenge Heer,

In antwoord op Uw schrijven dd.17 April 1946 no C.G./290 heb ik de eer U HoogEdelGestrenge hiernevens te doen toekomen een verslag betreffende de krijgsverrichtingen in Zuid-Sumatra, voorzoover daaraan door mij is deelgenomen.

Naar den inhoud van genoemd verslag moge ik U korthalshalve verwijzen.

Aangezien ik den Lt.kol.L.W.N.Vogelesang als T.Co.Z.-Sumatra nimmer heb ontmoet, is het mij niet mogelijk verslag uit te brengen, dan wel een oordeel te vellen over houding en gedrag van genoemden hoofdofficier gedurende de acties.

Het verloop van de mij bekende acties en de gegeven bevelen hadden evenwel bij mij den indruk gewekt:

1. dat de T.Co.reeds kort na de landing der Japansche parachutisten de leiding niet meer in de hand had (vide opmarsch van 2-Inf.X.naar Palembang en chaotisch terugtrekken van troepen door Prabamoeli, voorts het feit, dat Pladjoe vrijwel gaaf in handen van den vij.was gevallen hetgeen erop zou kunnen wijzen, dat de aldaar gestationeerde troepen te vroeg zijn weggetrokken al of niet op bevel van hoogerhand);
2. dat de T.co. - waarschijnlijk als gevolg van sub 1 - het gevechtsterrein ontijdig had verlaten (vide in het bijzonder het verslag pag.4 en 5, omtrent het verloop van de officierenbespreking te Prabamoeli op 17 Februari te circa 18.30).

Van deze gelegenheid heb ik gebruik gemaakt U een min of meer volledig verslag te doen toekomen van de door mij meegemaakte krijgsverrichtingen, en wel zulks om de volgende redenen.

In de eerste plaats waren de verslagen, vóór onze capitulatie ingediend, voorzoover de inhoud mij bekend is, niet overeenkomstig de werkelijk plaats gehad hebbende feiten.

Ten tweede, ben ik bij de samenstelling der nieuwe verslagen niet gehoord. Tijdens mijn verblijf te Batavia was daartoe ruimschoots gelegenheid. De lt.Blommestein deelde mij persoonlijk mede, dat de Majoor Ohl hem verzocht had om inlichtingen betreffende de gevechten in Z.Sumatra.

Voorts heb ik redenen om aan te nemen, dat in de nieuw ingediende gevechtsverslagen mijn aandeel op voor mij zeer onbevredigende wijze is weergegeven.

Niet dan na lang aarzelen ben ik tot het indienen van dit protest overgegaan. Ik heb den Majoor Ohl leeren kennen en waardeerden als een goed commandant en officier. Hij was mij voorts ook een goed vriend. Onze samenwerking liet, naar zijn eigen oordeel, niets te wenschen over.

Tijdens het krijgsgevangenschap heb ik terzake advies ingewonnen bij de kapiteins Pasqua, W.De Bruin (M.M.D.) en Begeman (L.A.) Deze heeren hadden mij, los van elkaar, als hun meening te kennen gegeven, dat mijn verhouding tot den kapitein Ohl mij niet moest weerhouden, mijn bezwaren te rechte plaats voor te brengen. Allen

waren van oordeel, dat ik zeker op een betere waardeering aanspraak kon maken. Zij rieden me aan, met mijn commandanten te spreken en boden zelfs aan zulks voor mij te doen. Indien immers de kwestie niet zou worden opgelost, zou er bij mij steeds een gevoel van ontevredenheid overblijven. Genoemde officieren waren voorts van meening, dat, indien de feiten op waarheid berusten, er alleszins aanleiding is voor een voordracht tot toekenning van een onderscheiding en wel om de volgende prestaties:

1. het geheel alleen uitvoeren van een verkenning in een goedang, waarin zich, naar redelijkerwijs kon worden aangenomen, vij. kon bevinden in verband waarmede dan ook het bevel tot het doen van die verkenning oorspronkelijk werd gegeven aan 1 officier, 1 onderofficier en 6 manschappen, die allen echter weigerden het bevel uit te voeren, terwijl onder de andere aanwezige militairen niemand gevonden kon worden om bij de noodzakelijk geoordeelde verkenning vrijwillig assistentie te verlenen;
2. het aanvoeren van en het volbrengen van een opgedragen taak met een onbekende en volkomen onwillige troep;
3. het tot volle tevredenheid leiding geven aan een grotere eenheid dan het eigen commando in een gevecht tegen den vijand, daarbij geen verliezen lijdend dan slechts één licht gewonde.

In verband met het vorenstaande heb ik den Kap.Ohl in het kamp Struiswijk mijn bezwaren terzake kenbaar gemaakt, terwijl ik in het kamp Tjihapit den Majoor De Vries de zaak voorlegde.

Ik hoopte toen, dat t.z.t. bij de opmaking en indiening van nieuwe verslagen met e.e.a.rekening zou worden gehouden teneinde zodoende van de gelegenheid gebruik zou worden gemaakt om een n.m.b.m.gedaan onrecht teniet te doen.

Aangezien mij evenwel bij de plaatsgehad hebbende indiening der nieuwe verslagen geen gelegenheid werd geboden mijn stem te doen hooren, heb ik de vrijheid genomen langs dezen weg de onderwerpelijke aangelegenheid onder de aandacht van Uwe Commissie te brengen.

Tenslotte deel ik U mede, dat den Luit.Kol.B.P.De Vries, Troepencommandant te Bandjarmasin met den inhoud van dit schrijven en bijbehorend verslag bekend zal worden gesteld.

De res.Lte Luit.der Infanterie,

Mr.J.H.Schwab.

A a n

den Secretaris v/h
Kabinet v.d.Legercommandant,
Commissie Gedragingen te
Batavia-C.

Verslag v.d. krijgsverrichtingen in Zuid-Sumatra
voor zoover daaraan is deelgenomen door den
Res.1ste Lt.Infanterie, Mr.J.H.Schwab
Sie.co.- 2de Sie - 2-Inf.X.

Commandant Inf.X.: Majoor B.P.De Vries.

Commando 2-Inf.X.: Cie.co: Kapitein U.M.Ohl.
Sie.co 1ste sie.: 2de.lt.Blommestein.
Sie.co 2de sie.: res.1ste lt.Mr.J.H.Schwab.
Sie.co 3de sie.: Sergt.Maj. Deen.

In den morgen van 14 Februari was 2 Inf.-X. onder co. van den Cie.co. op oefening in de omgeving van Prabamoeli, waar het Bataljon in reserve lag. Nog geen uur na den aanvang der oefening, circa 7.15, werd op den hoofdweg middels auto-claxons alarm gemaakt, waarop door den kap.Ohl de oefening werd gestaakt. Ordonnansen deelden ons mede, dat Jap.parachutisten te Palembang en omgeving waren geland en brachten ons het bevel v.d. bataljonsco., dat de cie. zich gereed moest maken om naar Palembang op te trekken.

Aangezien de 3de sectie het alarm waarschijnlijk niet had gehoord, stond de cie. voor afmarch gereed met slechts 2 sie.n. Om circa 8.30 vertrok de troep in autobussen richting Palembang.

Onze opmarch werd ernstig belemmerd door in groote getale langs den hoofdweg terugtrekkende troepen, meerendeels Britten. De indruk, die deze zeer eigenaardige manoeuvre op ons maakte kan getypeerd worden door de vraag van een der soldaten: "Bagaimana toean, tentara koening moendoer dan tentara midjo mesti madjoe?" - Ik bleef het antwoord schuldig, maar had persoonlijk den indruk, dat het in het voorterrein nu reeds mis was gelopen. Desondanks was de geest der manschappen zeer goed.

Bij aankomst te Kertapati vernamen we, dat we door moesten rijden naar het emplacement Pladjoe, waar we circa 13.00 aankwamen.

Pladjoe maakte den indruk volkomen gaaf in handen van de Japen te zijn gevallen. Er wapperden drie Jap.vlaggen van de torens op het emplacement. Branden of vernielingen waren niet te zien.

Een kapitein (later gebleken de kap. Rosier) bracht ons, nadat we uit de bussen gestapt waren, tot voor den ingang van het emplacement. Vandaar werden ons de plaatsen aangewezen, waar vermoed werd, dat de vij. de grootste tegenstand zou bieden. De kap.Ohl kreeg de opdracht met zijn cie. den aanval in te zetten ter herovering van het emplacement. Van aanwezigheid op het terrein van andere eigen troepen was mij niets bekend.

De Kap.Ohl bleef bij de eerste sie. als richtingsaie.

Ik kreeg den opdracht met mijn sectie rechts van de 1. sie. tot den aanval over te gaan. Van aanleuning op mijn rechterflank was mij niets medegedeeld.

Al spoedig geraakten we in het vuur, afgegeven door geweer-schutters. Ook werd mitrailleurvuur hoorbaar van ander kaliber dan het onze, zonder dat we er nog last van hadden, doch niet lang daarna moesten we ons meer verspreiden, omdat dit vuur onze beweging hinderde. Het was heel moeilijk in dit bebouwde gedeelte verbinding te houden met den Cie.co. Veel hing hier af van plaatselijk, persoonlijk optreden. Elke schuilkelder, ja elke plaats, waar zich vij. schutters konden hebben verscholen, moest worden onderzocht. Nalatigheid hierbij zou ons vij. in den rug kunnen bezorgen. Wel gaf de bebouwing ons

goede gelegenheid om gedekt voorwaarts te gaan, doch helaas kon de vij. profiteeren van de voordeelen van het terrein. Wat zich bleef gaf werd over en weer onder vuur genomen. Naar het geluid van het vij. vuur te oordeelen, gelukte het ons den vij. terug te drijven.

Ging in den aanvang alles vrij vlot, spoedig geraakten we in moerassig terrein, waar we tot aan den borst in gingen. We zaten tegenover een vrij sterke vij. stelling. Het terrein bood hier slechts zichtdekking, doch in voldoende mate.

Hier voegde zich bij ons, van rechts achter ons komend, een mij onbekende sie. Javanen. Ik hoorde een der Sergeanten het bevel geven te vuren in het gebladerte van een boom, die vlak voor ons stond. Deze groote boom was echter reeds door onze verkenners op aanwezigheid van vij. onderzocht en we zaten er op dat moment n.b. haast onder. Het vuren zou onze benarde positie slechts veraden! - Ik poogde daarom het bevel tot vuren ongedaan te maken, doch kon helaas niet meer voorkomen, dat er enkele salvo's werden afgegeven. Spoedig daarop werden we onder vuur genomen met kleine granaten en mitailleurs. De granaten hadden totaal geen uitwerking in het moeras waar ze heel diep indrongen. Ik had de troep tijdig uit de omgeving van den boom weggetrokken, zoodat ook het mitailleurvuur geen slachtoffers maakte. Er was trouwens geen sprake van gericht vuur. Wel echter daarna, nadat het eerste vuur was verlegd, door geweschutters. Hier sneuvelde de Sergt. Majoor, sie. co. van de Javanen-sectie. Hij kreeg een schot door het hoofd en was op slag gedood.

Na een patrouille met een km. te hebben uitgezonden om den vij. op zijn flank te binden, gelukte het ons verder te gaan. Al spoedig ontmoetten we geen tegenstand meer en zelfs ongedekt loopen ging ongestraft. Hiertoe had zeker het vuur van onze eigen mitailleurs en mortieren, die inmiddels aan de actie op het emplacement hadden deelgenomen, in belangrijke mate bijgedragen.

Toen ik meende aan het eind van het emplacement te zijn gekomen, zond ik een ordonnans naar den Cie. co. met bericht van den toestand. Daarop kwam een (andere) ordonnans, met den opdracht, dat ik me met de sectie weer bij den Cie. co. moest voegen. Ik nam aan, dat dit het ~~Manthord~~ was op het door mij verzonden bericht.

Gevolg gevend aan het bevel, viel het mij op, dat ik met de 1ste sie., dus ook met den Cie. co. geen gelijke hoogte had gehouden. We moesten een heel eind terugloopen.

Bij den Kap. Ohl gekomen, hoorde ik hem schreeuwen tegen een sectie, die links in het terrein lag. Het was de sectie van 3 -Inf. X. onder co. van den res. 1ste Lt. De Haan. Deze sectie was klaarblijkelijk na ons (met de mitailleurs en mortieren) op het gevechtsterrein aangekomen, en den Cie. co. van 2. Inf. X. ter vervanging van onze eigen 3de sie. toegevoegd.

De sectie was niet vooruit te krijgen en de Kap. Ohl schreeuwde: "Voorwaarts De Haan! Ik trek je voor de Krijgsraad! Je krijgt de kogel!"

Toen het geen uitwerking had, vroeg de Kap. Ohl mij, of ik me nog fit genoeg voelde om daar het co. over te nemen, of, dat ik nog eerst wat wilde rusten.

Ofschoon ik inderdaad zeer vermoeid was, heb ik me aanstonds bereid verklaard de leiding van de onwillige sectie over te nemen. De kap. Ohl verzocht me de Lt. De Haan terug te sturen en hem te zeggen, dat hij voor den Krijgsraad zou komen.

Mijn eigen sie, onder co. van den Sergt. Barteling bij den Cie. co. achterlatend, ben ik naar de sie. De Haan gegaan en heb er het co. overgenomen. Ik zond den Lt. De Haan echter niet terug, doch zei te-

gen hem: "Ik moet je eigenlijk terugsturen, maar je zál mee. En als ik een kogel krijg, krijg jij er een van mij wanneer ik er maar even de tijd voor heb!" De lt. De Haan antwoordde hierop, dat hij het moorddadig vond om een troep over open terrein te laten aanvallen. (Voor terreingesteldheid zie schets).

Ik commandeerde: "Voorwaarts!", klom over de dijk waarachter we lagen en de eerste sprong in het voorterrein, ongeveer 30 tot 40 m. Omkijkend bemerkte ik, dat niemand me volgde. Hierop ging ik terug en herhaalde de beweging zonder evenwel door iemand gevolgd te worden. Te keer gaan tegen de troep zou niets helpen. Ik ben toen naar den Cie.co. teruggegaan en heb een zware mitrailleur gevraagd, die ik op ongeveer 100 m. afstand achter de troep opstelde, met opdracht aan de bediening om ons bij voorwaartsgaan te volgen. Wijzend op de mitrailleur zei ik tegen de onwillige sectie, dat ik deze opdracht zou geven ons allen neer te schieten, als men niet voorwaarts ging. Ook dit was echter vergeefs, want als ik voor de derde maal een sprong in het voorterein maakte was ik weer alleen. Nogmaals bij de sie. terug, gaf ik een km. schutter opdracht een paar lange vuurstooten te geven. Tijdens dit domweg vuren, commandeerde ik voor de zoveelste maal: "Voorwaarts Eindelijk dan volgde men mij en de eerste sprongen werden gemaakt.

Bij het voorwaarts gaan ondervonden we niet veel tegenstand, alleen wat slecht afgegeven snipers-vuur.

Dit vuur kwam naar ik toen vermoedde uit een goedang, die ongeveer 80 m. rechtsvóór ons stond, en die we bij verdergaan in den rug zouden krijgen. Ik achtte het daarom noodig, dat deze goedang op aanwezigheid van vij. werd onderzocht.

Ik gaf daarpp de lt. De Haan het volgende bevel: "Ga jij met een sergeant en zes man, die goedang onderzoeken!"

De lt. De Haan protesteerde tegen het bevel. Hij achtte het onverantwoordelijk om een dergelijke opdracht te geven. Indien er Jappen in de goedang zouden zitten, zou de heele patrouille worden afgemaakt. Dit protest was voor de heele sectie hoorbaar.

Ik zei daarop tegen de lt. De Haan: "Dit is je laatste kans, ga je of niet". Hij antwoordde: "Neen!".

Hierop gaf ik den dichtsbijzijnden sergeant het bevel: "Ga jij met zes man die goedang onderzoeken!".

Tot mijn groote ontsteltenis en verontwaardiging kreeg ik als antwoord: "Doe het zelf!"

Daarop wendde ik me tot de troep en vroeg: "Siapa toeroet sama saja?" Ik herhaalde de vraag toen ik geen antwoord kreeg, doch ook de tweede maal bleef alles stil. De derde maal vroeg ik toen: "Tida satoe orang, jang brani toeroet sama saja!" - Toen ik ook hierop geen antwoord kreeg ben ik - de uitdaging van den sergeantvóór de troep geuit, aannemend - alleen op verkenning gegaan. Ik begreep, dat het noodig was, deze troep een voorbeeld te geven.

Het was reeds begonnen te schemeren. Ik had het gevoel, dat mijn laatste uur geslagen was. Met het pistool tot vuren gerzed, heb ik de verkenning verricht, die ongeveer een half uur duurde. Toe ik de overtuiging had, dat zich geen vij. (meer) in de goedang bevond, ben ik teruggegaan.

Zwijgend en zonder verder verzet volgde de sectie hierna mijn bevelen op.

Kort daarna zagen we drie man de vlaggen uit de torens op het emplacement haar beneden halen. We staakten de voorwaartsche beweging om dit schouwspel gade te slaan.

Geen tegenstand meer ondervindend bracht ik de sectie totop ongeveer 50 m van het laatste aanvalsdoel, een ketelhuis, dat we in-

gevolge gemaakte afspraak met den Cie.co.gezamenlijk zouden bestormen. Bij mijn opmarsch had ik ook hier de grens van het emplacement bereikt en op de Moesi gestooten. Ik trof er een stadswachter aan, die naar zijn zeggen, gewetgerd had met de anderen het terrein te verlaten. Ik nam dezen man in onze sie.op. Hij was B.P.M.'er.

Het was inmiddels ongeveer 0.30. Ik vroeg een vrijwilliger om den Cie.co.onze positie te melden. Toen niemand zich opgaf, wees ik er een aan.

Na eenigen tijd kwam de 1ste lt.Stücker van 4-Inf.X.met de boodschap van kap.Ohl, dat ik de troep moest laten rusten en zelf bij den Cie.co.komen. Er zou eten worden opgevoerd.

Ik ging met den lt.Stücker naar den kapitein, meldde me en bracht verslag uit. De Cie.co.deelde me daarop mede, dat de aanval bij den morgen zou worden voortgezet.

We kregen allen een stuk oud, droog brood, dat erin ging als koek. Ik had dien dag niets ontbeten en was zeer moe, aangezien mijn fysieke training normaal veel te wenschen overliet.

Om + 3.30 kreeg de Cie.co.het telefonisch bevel om het emplacement te verlaten, aangezien transportschepen vóór de Moesi waren gesignaleerd. Dit onbegrijpelijke bevel opvolgen, was voor den Cie.co.niet zoo gemakkelijk. Tengevolge van het mortiervuur op ketels brandde het emplacement hevig. Een zware storm woedde en het vuur sloeg aan alle kanten hoog op. Den stadswachter, dien ik in het voorterrein aantrof beviel ik den Cie.co.als gids aan, om ons uit het brandend emplacement te helpen.

Om ongeveer 6.00 aanvaardden we in de autobussen den terugtocht naar Prabamoeli, waar we circa 10.00 terug waren. We hadden geen verliezen.

Den Cie.co.heb ik rapport uitgebracht over de verrichtingen ook over de houding van de sie. De Haan en commandant.

De Bataljonsco.Majoor De Vries leed reeds eenige dagen aan zware malaria. (Dit was voor hem - naar ik later vernam - geen bezwaar om de gevechten bij Palembang persoonlijk te leiden) Gedurende deze ziekte werd hij meerderemalen vervangen door den Kap.Ohl. In die gevallen werd mij, als oudste luitenant, het co. over 2-Inf.X. toevertrouwd.

Na de gevechtsaanraking te Pladjoe in Prabamoeli teruggekeerd, kreeg ik van den Cie.co.de opdracht de driesprong van wegen bij Prabamoeli te bewaken en de cie.gevechtsgereed en marschklaar te houden. De troep moest zooveel mogelijk rust worden gegeven.

Gedurende den tijd te Prabamoeli (15, 16 en 17 Februari) werd nam het aantal troepen, dat via dit plaatsje naar Oosthaven vertrok steeds toe. Tot zelfs zware artillerie-afdeeling, kwamen langs. Het geheel maakte den indruk van een chaotische, eigener initiatief ingezette vlucht. Er waren eenheden van het K.N.I.L. bij. Velen kwamen om eten vragen. Alarmeerende berichten over ordeeloosheid in het voorterrein, achtervolgende Jap.eenheden e.d., bereikten ons en het was n.m.m.slechts te danken aan het rustige optreden van Majoor De Vries, dat in de eigen gelederen, waarbij zich inmiddels door reorganisatie andere eenheden hadden gevoegd, geen verwarring ontstond.

Op den 17den Februari om circa 18.30, werd een bespreking gehouden, waarbij alle officieren aanwezig moesten zijn. O.m.werd het plan v.d.Bataljonsco.besproken om tot Kotaboemi terug te trekken, teneinde geen gevaar te loopen omsingeld te worden. Dit gevaar was geenszins denkbeeldig. Indien de Japs langs den Kommering Z.waarts voeren, konden zij bij Martapoera onze pas volkomen afsnijden.

Dien avond werd ook verbinding gezocht met Lahat, waar zich de Overste Vogelesang zou bevinden. Hierbij bleek, dat Lahat reeds verlaten was. Vanuit Batoeradja kwam de bevestiging van den aftocht van den Overste en tevens werd daarbij vermeld het door hem gegeven bevel, om alle bruggen op te blazen. Ik meen, dat daarbij geen melding werd gemaakt van onze aanwezigheid in het voorterrein. Geen der aanwezigen ontkwam aan den indruk, dat de Overste Vogelesang het gevechtsterrein ontijdig had verlaten.

Majoor De Vries gaf onmiddellijk bevel met vernielingen te wachten, totdat wij de bruggen waren gepasseerd. Het oorspronkelijke plan om eerst den volgenden ochtend te vertrekken werd gewijzigd, en de tocht naar Kotaboemi zou dienzelfden avond worden aanvaard.

Aangezien de 2de Cie. volledig marschklaar was, werd de Kap. Ohl opgedragen met de cie. spits en voorhoede te vormen.

Een enkele stagnatie deed zich nog voor: alle bijrgerchauffeurs op één na, hadden de wijk genomen, gelukkig met achterlating van de contactsleutels. De chauffeurs werden door militairen vervangen en om circa 21.00 werd de tocht in stroomenden regen aanvaard.

Den volgenden morgen bereikten we Batoeradja waar getankt werd. Intusschen had zich de Staf van het Bataljon bij ons gevoegd en naar ik meen was ook een deel v.d. hoofdmacht te Batoeradja aangekomen.

Na eenigen tijd werd bevel gegeven den tocht voort te zetten. Nauwelijks in de autobus gezeten, moest ik er weer uit om me bij den Kap. Ohl te melden. Deze zat in een personenauto, waarin ook gezeten waren: de Majoor De Vries, de OVG. Bruining en naar ik meen ook de OVG. Groot Wesseldijk.

De Kap. Ohl zei tegen me: "Spring maar op den treeplank. We kunnen het ook rijdend afdoen!"

De kap. Ohl overhandigde me een dichtgevouwen kaart en zei: Hier heb je een kaart. Er zijn berichten binnengekomen, dat de Japs ons achterna zitten langs het water. Je moet de brug bij Martapoera vrij houden tot alles erover is. Neem de cie. en een sie zw. mtr. Ga je gang, rijd maar vooruit!".

Ik vermoedde, dat Majoor De Vries weer ziek was geworden en verwonderde me dus geenszins over het bevel.

Als sie. zw. mtr. kreeg ik toegewezen de sie. onder co. van den Res. 1ste Lt. Van Suijlekom. Aangezien onze eigen 3de sie niet ter plaatse was - ik vermoed, dat ze autopech hadden - kreeg ik ter vervanging een sie. Javanen. De naam v.d. co. een segt. maj. herinner ik me niet meer.

Na het co. over mijn sie. aan den Sergt. Barteling te hebben overgedragen, stapte ik in de voorste autobus, bestuurd door den lt. Blommestein.

Te Martapoera aangekomen, bracht ik na een terreinverkenning de troep in stelling. (zie schets).

Druppelsgewijs kwamen troepeneenheden Martapoera binnen. Later meldde zich ook de sergt. maj. Deen, co. van de 3de sie., zich bij me. Een deel van de sectie gebruikte ik ter versterking van de rugdekking, de rest hield ik in reserve. Toen de kap. Ohl aankwam heb ik hem de door mij genomen maatregelen medegedeeld. Een co.-overgave had niet plaats.

Even daarna begon de mitr. aan het water, te vuren. Ik ging naar den lt. Van Suijlekom en vroeg hem wat er gaande was. Hij had enkele proefschoten over het water afgegeven. Ik verzocht hem zulks na te laten, om geen verwarring te wekken.

Kort daarop hoorden we enkele schoten in het voorterrein.

Verkenners kwamen mij melden, dat ze op Jappen hadden geschoten. Bij onderzoek bleek, dat men op klapperdoppen en op een geit hadden geschoten. De zenuwen begonnen te werken.

Ten derde male hoorden we schoten en kwam het bericht, dat men op een Jap had geschoten, die zittend op zijn rijwiel, met een voet op den bermweg onze stelling door een verreijker waarnam. Het bericht werd mij gebracht door een soldaat 1ste klas. De man weigerde me echter de plaats te toonen en zei, dat er achter dien Jap. meerdere waren. De sergt. Rap, die bij dit gesprek tegenwoordig was, vroeg de verkenning te mogen doen. Ik stemde erin toe. De soldaat 1ste kl. zou hem de richting wijzen, waar ~~de~~ de Jap gestaan moest hebben. Na eenigen tijd melde zich de Sergt. Rap bij me met een uniform van een Jap. sergt. majoor, welk uniform met bloed was besmeurd. Het lijk was echter niet gevonden. Ik toonde het uniform aan den kap. Ohl, die me verzocht het den Majoor De vries te laten zien. Bij Maj. De vries gekomen, vroeg ik tevens, voor zoover de achter ons gekomen troepen nog op de aloon-aloon rust hielden, hen te gelasten naar den overkant van den brug te gaan, omdat ik verwachtte, dat het spoedig tot een vechten zou komen. De aanwezigheid van die troepen kon immers niets anders dan de eigen actie hinderen en was overigens geheel overbodig.

Om ongeveer 12.30 werden de eerste schoten gehoord uit Jap. wapens.

Ik zei tegen de kap. Ohl: "Nu gaat het beginnen!?"

De kapitein zei daarop: "Succes Schwab, doe maar een model stormaanval." Ik antwoordde: "Ik zal eerst eens kijken waar ze zitten". Ik dacht bij mezelf: Dat lijkt me niet de manier, uit een verdedigende positie een stormaanval te doen.

Ik begaf me daarop naar het voorterrein.

De eerste aanvalsgolf werd uitgevoerd door kleine eenheden, die door het bedekt terrein gecamoufleerd onze stelling probeerde te benaderen. Van den weg werd geen gebruik gemaakt. Met een paar man poogde men ook onze flank (~~links~~) te infiltreren.

Het gevecht verliep zeer succesvol. De aanval werd gemakkelijk afgeslagen. Om ons te bereiken moest de vij. namelijk tegen een helling op. Deze hoogere positie stelde ons in staat om de vij. tot vrij dicht (ongeveer 40 m.) te laten naderen, om dan pas vuur uit te brengen.

Een der Menadoneezen kwam mij plotseling melden: "Toean, orang Djawa moendoer"! Inderdaad, ik ontdekte ook, dat de Javanen terugtrokken. (Het was me onbegrijpelijk waarom ze het deden en daarna heb ik er ook geen onderzoek naar verricht). Ik gaf den sergt. Barteling opdracht een paar van zijn menschen achter de Javanen-sectie te plaatsen en een ieder neer te schieten, die weg wilde loopen.

Gedurende de actie kwam ik op het idee krijgsgevangen te maken. Hiervoor zou een kleine ~~uitval~~ uitval gemaakt moeten worden. De manschappen had ik daarvoor reeds aangewezen. De leiding zou ik zelf nemen. Allereerst wilde ik echter de lt. Blommestein ervan op de hoogte stellen. Hij moest rechtsvoor zitten en zou mij te hulp kunnen komen als het plan mislukt. Een ordonnans die ik uitzond, kwam echter terug met de mededeeling, dat de lt. Blommestein niet op de door mij aangegeven plaats te vinden was, noch zijn sectie. Ik liet hierop de lt. Bl. zoeken en bij me brengen. Kort daarop meldde hij zich, en zei: Sorry Schwab, ik heb een koelere plek opgezocht omdat ik dacht, dat het wel niet tot vechten zou komen". Ik vond het jammer, doch zei tegen de lt. Bl., dat hij kon blijven waar hij was. Hij zat nl. linksvoor. Aangezien ik op de sectie Javanen niet geheel durfde te vertrouwen, was ik met de nieuwe opstelling van de sie. Blommestein spoedig ver-

zoend. Wel was daardoor mijn rechterflank onbeschermd. De brigade met wie ik een uitval zou maken, plaatste ik daarom meer rechtsvoor.

Aangezien de vij. aanval spoedig heviger werd, moest ik mijn oorspronkelijk plan laten varen. Ik had wel eenige malen bericht naar achter gezonden en om zending van een sectie gevraagd op mijn rechterflank. Ik kreeg hierop geen antwoord. Ik weet niet of mijn verzoek den kap. Ohl had bereikt.

Toen kreeg ik het bevel terugtrekken. De driester optredende vij. was gedeeltelijk in de rechtervleugel doorgedrongen. Met handgranaten werden zij er echter uitgeweid. Onder dekking van dit granaatvuur werd vechtend teruggetrokken. Hier heb ik voor het eerst de moreele uitwerking meegemaakt van onze handgranaten. Met zeer zware slagen sprongen ze uit één en zullen den vij. stellig ook verliezen hebben toegebracht. Feit is, dat de vij. naar ik vermoed door de granaten afgeschrikt, van een vervolging afzag, waardoor het ons gelukte veilig weg te komen.

(Later vernam ik, dat de kap. Ohl infiltratiepogingen langs den weg vanuit het N. met pantserafweergeschut heeft weten te verwijderen. Een auto werd zoo in brand geschoten. Volgens ooggetuigen zouden in de auto vrouwen en kinderen hebben gezeten, terwijl naast de chauffeur een militair zat in ons uniform met ons herkenningsteeken een witte strik in het tweede knoopsgat. De auto weigerde gevolg te geven aan herhaald bevel tot stoppen, terwijl men meende, dat er vanuit de auto ook op onze stelling werd geschoten).

Het was circa 17.00 toen we in de bus stapten, aan den overkant van de Martapoerabrug, en onzen reis voortzetten. We hadden slechts één gewonde, wien een vinger was afgeschoten.

Laat in den avond kwamen we te ~~Exhams~~ Kotaboemi aan. Daar ontmoette ik o.m. de O.V.G. dr. Bruining. Deze vroeg me naar meer gewonden. Toen ik zei, dat er niet meer waren en ook geen doden, zei hij: "mijn compliment hoor, - dat is keurig gedaan!" (Dit zijn de eenige waardeerende woorden, die ik gedurende den heelen oorlog in ontvangst heb mogen nemen!)

Kreeg ik dien avond van den kap. Ohl nog de opdracht om voor het eten van den troep te zorgen o.m. door verzamelen van de voorraden rijst, - het scheen, dat de Bataljonsco. van plan veranderd was, want spoedig kreeg ik te hooren, dat we vroeg in den ochtend zouden verdertrekken naar Oosthaven en vandaar naar Java zouden overvaren.

Den volgenden morgen vertrokken we dan volgens plan om circa 6.00. Te Tandjoeng Karang geraakte nog een onzer auto's in brand. De weg naar Oosthaven ging langs oneindige rijen achtergelaten auto's vrachtauto's etc. etc. Wat daar aan materiaal lag, - totop Oosthaven - is met geen pen te beschrijven. Ondanks het groote aantal troepen kon bij het aan boord gaan niet gesproken worden van een paniek.

In den nanacht van 19 op 20 Febr. kwamen we te Merak aan en gingen eerst in den morgen van boord. Per trein werd de verdere reis naar Batavia gemaakt. We werden ondergebracht in de Pla.-kazerne.

Nabeschouwing:

Dentweeden ochtend na aankomst werd ik door den kap. Ohl ontboden op de binnenplaats van de kazerne. Daar stonden o.m. de Kap. Schmidt, cie. co. van de Javanen-cie in Z. Sumatra., de lt. De Haan en ook de Sergt. die mijn bevel in het gezicht van den vij. weigerde op te volgen.

De kap. Schmidt zei tegen me: "Schwab, de sergt. ontkent het heele geval". Hierop trad ik op den sergt. toe en zei: "Wat, durf jij

"nog te ontkennen ook!?" De Segeant antwoordde hierop: "Neem me niet kwalijk Luit, Ik wist niet dat U officier was, U had toen Uw sterren niet op". (De officieren hadden nl. vóór het gevecht opdracht gekregen hundertjacks af te doen. Ik was aan mijn uitrusting voldoende herkenbaar als meerdere.)

Op het antwoord van den Sergeant wendde ik me tot de aanwezige officieren en zei: "U hoort het, het lijkt mij voldoende bewijs?"

De lt. De Haan gaf als verontschuldiging voor zijn gedrag op, dat de sectie volkomen onwillig was!

Er is mij nimmer opgedragen een proces-verbaal op te maken. Met bovenstaande afdoening van zaken stelde men zich tevreden.

De lt. De Haan werd overgeplaatst naar de Bagagetrein. Men vond dat hij niet langer troepenco. kon zijn. Hij bleef echter officier. Wat met den sergeant gebeurde weet ik niet.

De kap. Chr. Berg, de eigenlijke co. van de Javanen-cie. van Inf. X. zei mij: "Je hebt die De Haan een mooie les gegeven. Die zak heeft de troep volkomen verpest!"

In het door den kap. Ohl opgemaakte gevechtsverslag-Pladjoe, hetwelk mij mij had laten lezen stond, dat de Cie. co. den aanval inzette met drie sie. n., nl. links de sie. onder co. v. d. lt. De Haan, midden de sie. onder co. v. d. lt. Blommestein en rechts de sie. onder co. v. d. lt. Schwab. Zoo kreeg de lt. De Haan nog de verdienste van een door een ander verrichtte prestatie.

T. a. v. het gevecht bij Martapoera het volgende.

De kap. Ohl gaf mij te Batavia opdracht het gevechtsverslag op te maken, aangezien ik ook vlg. hem co. geweest was. Den volgenden dag werd deze opdracht weer ingetrokken: De kap. Ohl wilde zelf het verslag schrijven.

Ofschoon ten tweede male teleurgesteld, heb ik den kap. Ohl alle gegevens verschaft, die hij noodig had voor het verslag.

Ook dit verslag heb ik gelezen. Daarin kwam o. m. de zin vóór waarmee mij elke verdienste van het werk is ontnomen, nl. "Ter plaatse aangekomen, werd het co. v. d. lt. Schwab overgenomen". Een andere rol werd me in het verslag niet meer toebedeeld!

Bij het onderzoek naar de krijgsverrichtingen in Z. Sumatra, ingesteld door den Maj. Agerbeek heb ik in opdracht van den kap. Ohl mondeling verslag moeten geven van het gevecht bij Martapoera. Ik heb me wel afgevraagd, waarom de kap. Ohl het niet zelf deed. Aan het eind van mijn verslag zei de Maj. Agerbeek: "Ik moet den co. van het gevecht bij Martapoera mijn compliment maken, voor de wijze waarop het gevecht werd gevoerd". De kap. Ohl nam het compliment met een dankwoord in ontvangst.

Uiteraard heb ik er geen bezwaar tegen, indien alle door mij genoemde personen worden gehoord op de juistheid van mijn verklaringen. Den naam van den Sergeant v. d. sectie De Haan kan ik me helaas niet herinneren.

Ten bewijze, dat mij het bevel van het gevecht bij Martapoera werd opgedragen moge ik nog verwijzen naar de O. V. G. dr. Bruining, die later op Java de (eenige) stafkaart, welke mij werd overhandigd, voor mij bewaarde en deze, volgens zijn eigen mededeeling, had gevoegd bij de medische instrumenten die hij voor vrijwaring van inbeslagname

de Japanners, had begraven in den tuin van het Militair Hospitaal te Tjimahi.

Indien er inderdaad sprake was van een co. overname door den kap. Ohl, zou ik de vraag willen stellen, hoe het dan mogelijk was, dat ik tijdens het gevecht mede-officieren commandeerde.

Tenslotte moge ik hier nog mededeelen, dat door mij bij de indiening der verslagen kort na onzen aankomst te Batavia niet werd geprotesteerd tegen den inhoud daarvan, omdat ik meende dit te moeten uitstellen tot betere tijden. De oorlog was nog niet voorbij er stonden grootere belangen voor behartiging te wachten!

Als krijgsgevangene in het Kamp Strijiswijk sprak ik er voor het eerst met den kapitein Ohl over. Hier gaf de kap. Ohl toe, dat de verslagen niet geheel juist waren. Aangezien deze verslagen zeer waarschijnlijk zoek zullen zijn geraakt, vroeg ik den kap. Ohl bij de nieuwe op te maken rapporten t.z.t. met mijn belangen rekening te houden. De kap. Ohl zei: Wij doen onzen plicht niet om beloond te worden! Hij wees mij voorts op het woord van Paulus: "Doet Uw plicht ten allen tijde en op elke plaats waar U gesteld wordt!"

Met den Majoor De Vries sprak ik over e.e.a. het eerst, kort voor het verlaten van het kamp Tjihapit te Bandoeng. De Maj. De Vries zei mij niet met alle finesses op de hoogte te zijn geweest. Hij zou echter den Generaal Schilling de zaak voorleggen.

Aldus verklaard op den eed door hem als officier afgelegd,

Koeala Kapoeas, 31 Mei 1946,

De res. 1ste Luitenant der Infanterie,

Mr. J. H. Schwab.

De waarheid van den inhoud van bovenstaand verslag werd bij eede bekrachtigd t.o.v. den Conica te Bandjermasin, den Kolonel P. S. J. Ablj, op den

Bandjermasin,

1946

De Conica,

P. S. J. Ablj.